

AVOND VAN DE AMSTERDAMSE DEMOCRATIE

door de ogen van de **Ideale Burger***

donderdag 21 april 2016

Raadszaal Amsterdam

Jeroen Jonkers van Geef om Jan Eef

“Zo lastig, u lijkt als burger niet met 1 mond te spreken” [raadslid elders, opgetekend door John Bijl]

Op donderdag 21 april opent de raadszaal in de Stopera haar deuren voor de Avond van de Democratie, een **ontmoeting**¹ tussen burgers, raadsleden en bestuurscommissieleden. Het doel is tweeledig. Sinds hun inauguratie in 2014 hebben politici van de centrale stad en de stadsdelen elkaar niet als collectief gesproken. Die behoefte is groot zo te zien; raadsleden en bestuurders uit alle stadsdelen zijn met zo’n 80 mensen ruim vertegenwoordigd. Ook was de ambitie om burgers – “Voor u doen we het vanavond!” – dicht bij het hart van de democratie te betrekken en volgens de indieners van de motie voor deze jaarlijkse Dag van de Democratie is dat de **raadszaal**². Helaas gaat mooi weer voor democratie. Slechts een dertigtal burgers en professionals op de publieke tribune zijn toeschouwer van het democratisch schouwspel. Zij worden gelukkig wel uitgenodigd actief deel te nemen aan de discussie.

“Het wethouderschap lag voor een jongen uit het Rif niet voor de hand. Dat geeft het voor mij extra glans.” Volgens wethouder **Abdeluheb Choho** is dit geen avond voor reflectie maar van de **plicht**³ om democratie uit te dragen. Hij spreekt de politici aan: “Democratie vergt hard werken, als in een relatie. Conflict en tegenstelling liggen op de loer. Om stemmen te winnen worden verschillen tussen partijen uitvergroot. Het is de taak voor ons hier in Amsterdam om constructief met problemen om te gaan. Dat doen we best goed. Laat het tot inspiratie zijn voor het landelijk beleid.” Echter, “wij staan in dienst van Amsterdammers die niet deelnemen aan de democratie.” Choho verwijst naar onderzoek van O&S naar stemgedrag waaruit blijkt dat een derde van de Amsterdammers een te grote afstand tot politici ervaart. Onder sommige bevolkingsgroepen is de opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen onder de 25%.

Stemgedrag⁴, is dat de graadmeter voor democratie? Avondvoorzitter **Martien Kuitenbrouwer**, directeur van het *Public Mediation* programma bij de Universiteit van Amsterdam introduceert drie sprekers die de Amsterdamse democratische mores gaan doorlichten. Te beginnen in de Gouden Eeuw, toen Amsterdam werd bestuurd door een burgerpatriciaat van rijke families met een loyale achterban. Kunsthistoricus **Norbert Middelkoop** van het Amsterdam Museum verhaalt hoe de mores in de VOC-tijd waren gestoeld op eigen middelen, nevenfuncties en slim introuwen. “Of u blij wordt van deze VOC-mentaliteit mag u zelf bepalen”. Pas als het vroom, verdwenen rang en stand. “Echte democratie vond je alleen **op het ijs**⁵.”

“Raadsleden zijn onderbetaald, overbelast en worden te weinig ondersteund”

John Bijl, *mystery* burger bij raadsvergaderingen door het land en directeur van het Perikles Instituut dat het openbaar bestuur adviseert, ervaart dat zowel het bestuurlijk systeem als de raadsleden zelf de volksvertegenwoordiging te weinig serieus nemen. Veel raadsleden beginnen totaal onvoorbereid aan hun baan. Ze worden alleen getraind om tegenstanders vliegen af te vangen en bestaan het om na twee jaar zitting nog niet te weten hoe je ‘amendement’ uitspreekt. De meest democratische vergaderingen zijn die waarin **inhoudelijk** wordt **gedebatteerd**⁶ en gezamenlijk tot besluit wordt gekomen. Burgers gaan dan verrassend vaak akkoord: ‘Ik ben het er niet mee eens maar ik begrijp het wel.’ “Raadsleden moeten snappen dat ze een inhoudelijk ambt bekleden en niet slechts verbaal aan het folderen zijn in de raadszaal. Anders is voor de burgers het democratisch spel snel voorbij.” **Luisteren**⁷ is voor een raadslid belangrijker dan spreken. Helaas is Amsterdam daarin niet het beste voorbeeld.

“Volgens mij zijn we met z’n allen een beetje democratisch in de war”

Bart Cosijn is een van de initiatiefnemers van de eerste **Burgertop**⁸ Amsterdam waar 250 burgers spraken over zelfgekozen maatschappelijke onderwerpen. Cosijn onderscheidt de participatiesamenleving van de participatieve democratie, waar burgers vanuit eigen motivatie vormgeven aan hun leefomgeving, los van overheidsbeleid. Hij betoogt dat de representatieve democratie van vrijheid, gelijkheid, broederschap niet zonder haar participatieve tegenhanger kan. Zo’n levendige democratie moet al **op school**⁹ geoefend worden. De Burgertop laat zien dat de behoefte om democratische ervaringen op te doen groot is. Al is een Burgertop vol witte hoogopgeleide mensen niet zaligmakend en leidt een afgedwongen **referendum**¹⁰ eerder tot reuring dan meer zeggenschap, toch: “We hebben een brug nodig tussen persoonlijke en politieke democratie. Anders dooft het vuur van de democratie langzaam uit.”

“Opeens weet je het: je wordt stadmaker!”

Jeroen Jonkers, medeoprichter van Geef om de Jan Eef zit midden in de **driehoeksrelatie**¹¹ tussen maatschappelijk initiatiefnemers/bewoners, bestuurders en ambtenaren. “Een open relatie met wisselende partners.” Jonkers ziet zichzelf en z’n collega-stadmakers soms als de calimero’s in deze relatie: “Onze partners gaan over de regels en beheren het geld; het ons beschikbaar gestelde budget is zakgeld. Jullie nemen ons soms paternalistisch de maat en laten je makkelijk paaieren door verleidelijke marktpartijen.” Terwijl de bewoners veel te brengen hebben. “Wij hebben deskundigheid in de buurt en pakken taken op waar de stad beter van wordt.” Waarom eigenlijk niet een klein deel van de gehele begroting rechtstreeks vrijmaken voor bewoners? Jonkers vraagt zich soms af: “Wat doen we nog in deze relatie, zullen we het maar uitmaken?” Maar de partners in de stad kunnen niet zonder elkaar. Zijn droom is een gelijkwaardige driehoeksverhouding. Daarvoor is **relatietherapie**¹² nodig, bijvoorbeeld in debatform als the art of hosting “Bestuurders, ambtenaren, hou van ons. Dan houden wij van jullie en houden we samen van de stad.”

“Bestuurscommissies overbruggen de kloof”

Raadsleden ondervinden hoe moeilijk het is om burgers binnen te halen bij raadsvergaderingen, terwijl bij bijeenkomsten van de bestuurscommissie stoelen moeten worden bijgeslept. Hoe kunnen politici zich meer bij de Amsterdammers betrekken en andersom? Kuitenbrouwer vraagt het een panel van bestuurders. Lokaal bestuurder Monique van Bijsterveld ziet geen “langzaam dovend vuur maar juist steeds meer betrokken burgers. We gaan naar de bewoners toe, bespreken de gebiedsplannen.” Er zijn allerlei manieren om mensen te verbinden met de politiek, niet alleen in **stoffige zaaltjes**¹³ maar ook **digitaal**¹⁴ of met **enquêtes op straat**¹⁵. Lokaal bestuurder Ilana Roodekerk noemt de recent geïnitieerde **freezezone**¹⁶ “een vrij open driehoeksrelatie”. Tot zover de stadsdeelbestuurders. Raadslid Carolien de Heer daarentegen verzucht: “in de gemeenteraad hebben we het vaak erg leuk met elkaar. Dan denk ik: voor wie doen we het?” Cosijn: “Ik kom alleen maar betrokken bestuurders tegen, het punt is dat die doorgaans een vooraf vastgestelde agenda hebben.”

Er komt een suggestie vanaf de publiektribune! Een **bewonersinvesteringszone**¹⁷, in navolging van de BIZ. “Bewoners beslissen dan zelf over een deel van hun belasting.” Direct schieten de politici in hun reflex: een raadslid overtroeft met zijn onlangs ingediende initiatiefvoorstel, waar vanuit de stadsdelen gepikeerd op wordt gereageerd. Over het idee van de burger wordt niet meer gerept.

“Bewoners hebben alleen belang bij hun eigen straatje”

Bestuurders zijn huiverig voor witte vlekken, gebieden waar volgens een lokaal bestuurder “representatieve democratie nodig is om het collectieve belang veilig te stellen.” Kan de Ideale Burger hier misschien een oplossing voor verzinnen? Die vindt dat de inzet en het effect van sterke bewoners die meedenken over het welzijn van hun straat, wijk of stad, worden onderschat. Carolien de Heer relativeert: “Het gaat om de symbiose. Weinig burgers willen de financiën gaan doen.” Nou, zelfs dat wordt in sommige wijken al gedaan.

Het laatste woord is aan stadhuisverslaglegger **Roelf Jan Duin** van het Parool, die op de valreep een gevoelig punt aanhaalt (zoals het een journalist betaamt): de **evaluatie**¹⁸ van het nieuwe bestuurlijk stelsel. Hij verwacht weinig positieve respons van Amsterdammers op de **enquête** die Alex Brenninkmeijer momenteel in opdracht van het College van B&W uit laat voeren. De avond eindigt met een **borrel**¹⁹ die het eerste doel van de avond (elkaar weer eens zien) glansrijk geslaagd maakt. En het tweede doel? De democratie levendiger krijgen? De aanwezige burgers dachten dapper mee. Met wat meer tijd en –indachtig de oproep van Choho– meer terughoudendheid in partijretoriek had deze avond een interessante discussie opgeleverd met nieuwe inzichten en gerichte plannen. Een raadslid en initiatiefnemer van de bijeenkomst ziet vanavond als een “voorzichtige aftasting van perspectieven. Laten we waken voor een politieke invulling.”

Nagekomen gedachten

“Het democratisch tekort ontstaat door gebrek aan contact”

Democratie-beleving werd ook deze avond gemeten aan de betrokkenheid bij het bestuurlijke. Terwijl het misschien simpelweg gaat om constructief en duurzaam **contact ervaren**²⁰. Een soepel werkend nieuw bestuurlijk stelsel hangt samen met ‘de wisselwerking tussen centraal en lokaal bestuur’, aldus een analyse van de gemeente zelf. Dat het toch moeizaam lijkt te gaan, heeft te maken met politieke reflexen, vergaderoverbelasting van raadsleden en met name het niet ervaren van (het sleutelbelang van) de lokale praktijk en politiek: het gebiedsgericht werken. Vanaf de publiektribune zag democratievolger Maaïke Miedema de “groeistuipen van de **netwerksamenleving**²¹. Het *kan* werken maar als het losse schakeltjes blijven kun je er niks mee. En alle betrokkenen moeten overtuigd zijn van het nut.” Democratie doorleven vraagt **aandacht**²², **interesse**²³ en **lef**²⁴ om tegen de waan van de dag in te gaan. Volgens Daniel Bosch van Huurdersvereniging Amsterdam is democratie niet alleen een systeem maar ook een **houding**²⁵ “waar we naar moeten leven en handelen.” Volgend jaar de avond van de Democratie vanaf een zeepkistje op een plein.

* De Ideale Burger (IB) beweegt zich als een kameleon door de Amsterdamse democratie. Luis in de pels, jaknikker? U vraagt, de IB draait. Choho vraagt de IB om actieve betrokkenheid. “U mag ook kritisch zijn, als u zich maar uit laat.” Ook moet de IB volgens stadsdeelbestuurders interesse tonen in het openbaar bestuur: “Het zou enorm helpen als u op de hoogte bent van bevoegdheden en trajecten, zodat u ook begrijpt waar mijn mogelijkheden stoppen. U moet zich informeren in ons werk, begrijpen dat democratie moeite kost.” En: “Graag een beetje vriendelijkheid richting mij.” Tegelijkertijd wordt de IB door een raadslid berispt zich in dit hart van het Amsterdamse bestuur te begeven: “De ideale burger is vooral niet hier!” Een ander raadslid wil graag dat de IB haar vertelt hoe zij kan bewerkstelligen dat de IB echt een Ideale Burger kan worden. Pfoe. Het wordt de Ideale Burger wel moeilijk gemaakt om de democratie te helpen implementeren!

noot 1-25: 25 ingrediënten voor een levendige democratie

Amsterdam, mei 2016

Karien van Assendelft
Ideale Burger

www.communicatiemakelaar.info

